

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА
ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО ХРАНИТЕЛНО-ВКУСОВИ ТЕХНОЛОГИИ
„СВ. ДИМИТРИЙ СОЛУНСКИ” - АСЕНОВГРАД

4230 Асеновград, ул. "Панайот Сребров" № 6, тел./факс: 0331/6 65 63, тел: 0331/6 46 53,
e-mail: info-1600617@edu.mon.bg, www.pghvt-asenovgrad.com

УТВЪРЖДАВАМ

ДИРЕКТОР:

ИНЖ. АКСИНИЯ КАМЕНОВА

МЕХАНИЗЪМ
ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА И НАСИЛИЕТО И
АЛГОРИТЪМ ЗА ПРИЛАГАНЕТО МУ
В ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО ХРАНИТЕЛНО-
ВКУСОВИ ТЕХНОЛОГИИ
„СВ. ДИМИТРИЙ СОЛУНСКИ”
АСЕНОВГРАД

2025/2026 учебна година

Разработен, съгласно Заповед №РД09-611/18.05.2012 г. на Министъра на образованието и науката, Приет на заседание на Педагогически съвет с Протокол № 9/14.09.2016г., актуализиран и приет на заседание на Педагогически съвет с Протокол №11/11.09.2025 г. , утвърден със Заповед№РД-06-28/15.09.2025 г. на Директора на Училището

I. ОСНОВАНИЕ И ЦЕЛ НА ДОКУМЕНТА

Настоящият документ се издава на основание Заповед № РД-09-5906/28.12.2017 г. на Министъра на МОН и има за цел:

1. Недопускане на насилие и тормоз сред учениците в училище.
2. Създаване на ефективна училищна политика за превенция и интервенция на насилието и тормоза в училище.
3. Превенция на тормоза и насилието в училище.
4. Създаване на процедури за действие при възникнал случай на насилие и тормоз.

II. ИЗМЕРЕНИЯТА НА НАСИЛИЕТО И ТОРМОЗА В УЧИЛИЩЕ

Насилието между учениците в Училище обхваща широк спектър от прояви. То е явление със сериозни размери и оставя дълготрайни последици върху психичното здраве и поведението както на тези, които търпят насилие, така и на онези, които го извършват. Българската дума, която отговаря най-точно на явлението е „тормоз“ (“bullying”).

Какво е насилие?

В България в официална употреба е дефиницията на понятието „насилие“, дадена в параграф 1, т.1-5 от допълнителните разпоредби на Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето. Две от определенията имат пряка връзка с насилието от деца върху деца, което е обект на настоящия механизъм.

„**Насилие**“ над дете е всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, търговска или друга експлоатация, водеща до действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето, което може да се осъществява в семейна, училищна и социална среда.

„**Физическо насилие**“ е причиняване на телесна повреда, включително причиняване на болка или страдание, без разстройство на здравето.

„**Психическо насилие**“ са всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психичното здраве и развитие на детето, като подценяване, подигравателно отношение, заплаха, дискриминация, отхвърляне или други форми на отрицателно отношение, както и неспособността на родителя, настойника, попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури подходяща подкрепяща среда.

„**Сексуално насилие**“ е използването на дете за сексуално задоволяване. Сексуално насилие и злоупотреба над дете според определението на ЮНЕСКО е „участието на дете в сексуални действия, които той или тя не разбира напълно и за които не е в състояние да даде информирано съгласие, или за

които детето не е подготвено от гледна точка на развитието си и не може да даде съгласие, или които са в нарушение на законите или социалните табу на обществото.

„Пренебрегване“ е неуспехът на родителя , настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури развитието на детето в една от следните области: здраве, образование, емоционално развитие, изхранване, осигуряване на дом и безопасност, когато е в състояние да го направи.

Насилието може да бъде от възрастен към дете, между деца и от дете към възрастен.

Тормозът е специфичен вид насилие сред децата и е сред най-неуловимите форми на агресивно поведение и насилие. Но не всеки акт на насилие е тормоз. Тормозът между съученици е групов феномен. Случаите на тормоз се извършват в групова среда, в присъствието на други връстници и в отсъствието на възрастни. Проф. д-р Дан Олвеус определя тормоза като „повтарящи се във времето негативни действия от страна на един или повече ученици, когато някой умишлено причинява или опитва да причини трамва или дискомфорт на друго дете чрез физически контакт, чрез думи или по друг начин“

Тормозът, независимо от това как се упражнява, е много сериозно, оставящо травматични следи действие, защото тормозеният не може да се защити със собствени усилия. Тормозът не спира от самосебе си, без външна намеса.

Ключови в разбирането за тормоза са следите характеристики:

1. злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете;
2. извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унизи или изолира от социалния живот;
3. повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на агресия.

Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат описани като:

Физически тормоз—например, блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;

Психически тормоз—например, подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на имущество, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене; словесни изрази, които имат за цел да унижат и оскърбят детето на база раса, пол, религия, сексуалност, увреждане или друго, с което се подчертава различие от останалите. Когато е в група-под формата на изолиране, игнориране, изключване от групови дейности, избягване,

одумване и разпространение на зловни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз.

Сексуален тормоз – представлява всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, имащо за цел или водещо донакърняване на достойнството на лицето, и по-специално създаване насмущаваща, враждебна, деградираща (принизяваща), унижителна или обидна обстановка. Включва измислянето на сексуализирани прякори или имена, коментари за външността на някой и подигравки със сексуално значение, неподходящо докосване, бележки и надписи със сексуално съдържание и т.н. до по-екстремни форми на нападение и насилие.

Кибернасилие и Кибертормоз - насилие и тормоз, които се осъществяват в дигитална среда чрез дигитални устройства. Включват създаване и разпространение на обидни, заплашителни и подигравателни визуални материали, снимки и текстови съобщения, които уронват дойстонството на детето или го унижават; снимането на дете с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видеозапис без негово съгласие, кражба на самоличност/ профили, обиди, разпространяване на слухове в социалните мрежи и др.

Ако дете е въввлечено в рискова ситуация онлайн, това винаги има своите отражения в реалния му живот. Преживяванията на детето могат да бъдат дори по-унижителни, тъй като кибертормозът не може да бъде прекратен веднага и е достъпен до много по-голям кръг хора.

Разлики между тормоз и закачки или игра между децата и учениците

По-голямата част от ситуациите на тормоз могат да бъдат овладени от учителите, а някои – от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест. На първо място важно е да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между децата. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на децата, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват. Следното би могло да помогне за правилна оценка на ситуацията:

- Ако децата се закачат, бутат или блъскат или си разменят шеги, като при това се смеят, разменят си ролята и позициите и никое от тях няма видимо доминиращо положение, а околните не им обръщат особено внимание, то най-вероятно става дума за игра.

- Ако едно от децата е видимо напрегнато, не се усмива, опитва се да се махне, ако ролите не се сменят, а другото дете е в постоянно доминираща позиция и това поведение привлича вниманието на околните, то най-вероятно става дума за тормоз.

- Ако детето/ученикът не се чувстват добре от закачките и подигравките, тогава поведението може да е тормоз.

- Ако детето/ученикът, към когото са отправени подигравките, поиска от другото дете да спре и той или тя не спират да се подиграват, тогава става въпрос за тормоз.

- Ако детето/ученикът, който дразни, продължава да дразни или дразни отново и отново, това е тормоз.

- Ако дразненето е за нещо, което детето/ученикът не може да промени (височина, носене на очила, тегло, способност да чете, атлетически способности и пр.), тогава може да е тормоз

- Ако има и други хора наоколо, които наблюдават ситуацията и се окуражават или се присъединяват към ситуацията на подигравки, това е тормоз.

- Ако едното дете е по-силно или по-популярно, по-голямо на възраст или по-властно, това може да е тормоз.

Ако се касае просто за приятелска игра, учителят може да се намеси, за да предупреди децата да внимават да не се наранят. Ако обаче наблюдаваното поведение може да бъде определено като тормоз, е необходимо да се предприемат съответните стъпки, описани в механизма. Физическото насилие и тормоз са формите, които възрастните най-често забелязват и затова често мерките за справяне обикновено са насочени именно към тях. Психическото насилие и тормоз по-трудно могат да бъдат установени, тъй като не са така видими, а и децата, от своя страна, нямат нагласата да споделят с възрастните за своите преживявания. Проблемът се задълбочава, когато психическото насилие и тормоз, като обидните думи и прякори, социалното изолиране и други се подценяват от възрастните и се считат за нормална част от процеса на социализация и израстване на децата. Ето защо е важно да се обърне внимание още при първите признаци за съществуването на насилие и тормоз.

Признаци, по които може да се разпознаят насилието и тормозът:

Разпознаването на насилие и тормоз включва следните физически и поведенчески признаци:

- различни по вид и цвят натъртвания, включително синини, постоянни или чести червени петна, включително от пръсти, насинени очи, следи от ухапване;
- неправдоподобни или объркани обяснения за травмите, включително едностранни отговори;
- безпокойство и крайности в поведението – от агресивност до пасивност;
- лоша представа за себе си – децата смятат, че са заслужили насилието;
- прекалена отстъпчивост на детето и оставяне без протест да се прави каквото и да било с него;
- влошаване на здравословното състояние, което включва прилошавания, главоболие, отпадналост;
- влошаване на успеха от обучението и чести отсъствия от училище;
- чести отсъствия от определени часове;
- детето може да стане затворено и изолирано, да не желае да контактува с връстниците си;
- агресивно поведение и/или поведение, насочено към привличане на вниманието, упорито непослушание, самонараняване;
- внезапни избухвания, които са необичайни за възрастта или за нивото на развитие на детето;
- бягане и криене, включително зачестили бягства от училище;
- загуба на доверие, неучастие в общите занимания в училище, ниска самооценка;
- употреба на алкохол, медикаменти, занемаряване (постоянно обличане на едни и същи дрехи или отказ да сресва косата си);
- психосоматични симптоми като болки в стомаха, главоболие, гадене и др., оплаква се, че сънува кошмари и сънят му е нарушен;
- различни прояви на сексуализирано поведение (имитация на сексуален акт, разголване, използване на език, свързан със сексуални действия и т.н., които са нехарактерни за съответната възраст);
- наблюдават се промени в навиците или в използването на интернет и социалните мрежи.

Тормозът между деца спада към насилието над дете и се третира с мерките на Закона за закрила на детето. Според чл. 7, ал. 1 и 2 от Закона за закрила на детето, всяко дете има право на закрила от насилие и всеки, на когото стане известно за дете, преживяло насилие, е длъжен да сигнализира органите по закрила.

II. УЧИЛИЩНА ПОЛИТИКА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ И ИНТЕРВЕНЦИЯ НА НАСИЛИЕТО И ТОРМОЗА В ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО ХРАНИТЕЛНО-ВКУСОВИ ТЕХНОЛОГИИ „СВ. ДИМИТРИЙ СОЛУНСКИ” - АСЕНОВГРАД

1. Принципи, ценности, философия.

1.1. Основни цели

Основни цели на политиката за превенция и интервенция на насилието са:

- Да се създаде позитивна култура и климат в Училището;
- Да се повиши осведомеността на всички участници в процеса на училищното образование, че насилието е неприемливо поведение;
- Да се разработи система за превенция, която създава условия за превантивна работа с класа и включи учениците в образователни дейности, семинари, работилници, които да ги запознават с различните форми на насилие и тормоз, да възпитават уважение и толерантност към различията, да развиват чувствителност към границите на другия, етика на взаимоотношенията, кое поведение е приемливо и кое – не, как да се реагира на неприемливо поведение, др.
- Да се създаде система за интервенция като разработи или разясни съществуващи правила и процедури във връзка с всяка една проява на насилие и тормоз, вкл. по отношение на идентифициране и сигнализиране;
- Да се създаде система за предоставяне на подкрепа за пострадалите и въвлечените в ситуациите на насилие и тормоз;
- Да се развие устойчива система за изграждане на капацитет у всички участници в образователния процес под формата на обучителни дейности, механизми за сътрудничество с други, външни за училището служби, организации или институции, изграждане на ефективна система за дежурства и др.
- Да се създават механизми за проследяване на ефективността от дейностите по превенция и интервенция.

В допълнение на принципите в системата на предучилищното и училищното образование, цитирани в чл.3, ал.2 от ЗПУО, политиката за сигурна образователна среда следва да се базира и на следните специфични принципи:

- Позитивна култура и климат, които:
 - Приемат различието и разнообразието и се базират на принципите на приобщаващото образование

- Дават възможност за развитие на сигурна среда, в която учениците открито споделят и обсъждат теми, свързани с насилието

- Насърчават взаимоотношения на уважение сред цялата общност;

- Ефективно лидерство;

- Прилагането на цялостен институционален подход;

- Споделено разбиране за насилието и тормоза и последиците;

- Подкрепа и мотивиране на децата и служителите, в т.ч. информиране, обучение, консултиране, супервизия и изграждане на капацитет за справяне с насилието;

- Въвеждане на образователни стратегии и дейности за превенция (вкл. мерки по информиране), които:

- Развиват емпатия, уважение и резилианс сред децата

- Ясно адресират агресивно поведение

- Изграждат нулева толерантност към всички форми на насилие

- Системност и регулярност при вписване, изясняване и прилагане на мерки и последващи действия в случаи на насилие и тормоз;

- Координация и последователни усилия от страна на институцията за изграждане на мрежа от взаимовръзки и взаимодействия за изграждане на по-сигурна среда;

- Партньорство с родителите;

- Непрекъсната оценка и проследяване на ефективността на цялостната политика за превенция и интервенция на насилие и тормоз;

Причините за насилието са много и комплексни и училището не би могло да повлияе на всички. Но целта е успешно да се намалят тези фактори, които са свързани със средата в Училището и които допринасят за проявата на насилие и агресивни модели на поведение. За сигурна образователна среда и нулева толерантност към насилие и тормоз са необходими:

- системни усилия за възпитаване у учениците на социални умения и нагласи, които не допускат насилие във взаимоотношенията;

- подобряване на физическата среда (с фокус върху стаите, общите помещения и санитарните помещения), която не съдържа предпоставка за изява на агресивното поведение и в същото време създава условия за формирането на класа като общност;

- работа с нагласите към ученето, които намаляват съревнователния елемент между децата за сметка на екипната работа и споделяне на проблеми в общността на класа, както и проектно-базирано обучение, включително и изнесени дейности, които дават отлични резултати в тази посока;

- последователни стъпки за разбиране на последиците от насилието и тормоза и мерки за подкрепа на децата за справяне с неприемливото поведение, които не наблягат на наказанието;

Цялостната политика се реализира на равнище училище и на равнище клас, като на всяко едно от тези равнища се осъществяват дейности по превенция и интервенция (реакция).

Превенцията на насилието и тормоза включва комплекс от мерки, които имат за цел ограничаване и/или елиминиране на предпоставките и рисковите фактори, допринасящи за насилието. Превенцията поставя приоритет върху дейности на равнище клас, например създаване на правила на отношения в класа, морално възстановяване на щета, тематични дискусии, регулярно провеждани в часа на класа или по друго време. Дискусиите са възможност в класа да се поставят за обсъждане въпроси, които вълнуват или смущават учениците, като по този начин се създава пространство за мислене и отработване на агресията чрез говорене, разиграване на ситуации, тяхното обсъждане и съответно осмисляне и развиване на нови умения и модели за ненасилствени отношения и поведение.

Интервенциите включват отговора на Училището при възникнали ситуации на насилие и тормоз. Това са последователни действия и мерки, които целят спиране и разрешаване на възникнала вече ситуация на насилие, тормоз и криза и се реализират като отчитат индивидуалните потребности на всеки ученик, въввлечено пряко или косвено в ситуацията, като се прилага принципа на най-добрия интерес на ученика.

2. Система за предотвратяване и противодействие на тормоза в Училище

2.1. Координационен съвет:

Председател: Нежда Баджаклиева – Зам.-директор по УД
и членове:

Мариана Кашидова – Старши учител

инж. Марияна Къосева – Старши учител

Величка Божкова-Калоферова – Старши учител

Габриела Тачева - ученичка от 10 А клас

Александър Борисов - ученик от 11 А клас

Петя Илиева – родител на ученика Атанас Илиев от 12 А клас,

Райме Риза – родител на ученичка Хатидже Риза от 10 Б клас

Функции и задължения на Координационния съвет:

- Координационният съвет отговаря за планиране, проследяване и координиране на всички дейности, свързани с противодействие и справяне с тормоза в училище.
- Координационният съвет изготвя План за противодействие на училищния тормоз за учебната година, който се утвърждава от Директора на Училището /Приложение № 3/
- Координационният съвет, съгласувано с класните ръководители договаря единен механизъм с ясно разписани отговорности, за предотвратяване и реагиране при проява на тормоз и насилие в Училището.

- Координационният съвет, съгласувано с класните ръководители обобщава всички предложения за правила на поведение и ценности, направени от класовете и формулира общоучилищни ценности и правила, които стават част от училищната политика.

- Координационният съвет в началото и в края на всяка учебна година определя формите и видовете тормоз, участниците в тормоза и местата, където най-често се случва /ако има констатирани такива случаи/.

- При необходимост се провежда анкета със съдействието на класните ръководители с цел установяване случаи на насилие от и над ученици в Училището.

- След обобщаване на резултатите от изследването и/или наличие на проблем, Председателят на Координационния съвет запознава педагогическия персонал с оценката на проблема на тематичен Педагогически съвет.

2.2.Оценка на ситуацията

В Професионална гимназия по Хранително-вкусови технологии „Св. Димитрий Солунски“ – Асеновград през учебната 2019/2020 г. са се обучавали 162 ученици.

Към 15.09.2020 г. за учебната 2020/2021 г. учениците в дневна форма на обучение са 171, от тях 4-ма ученика в ЦСОП – Пловдив – 167 в училище.

Към 15.09.2021 г. за учебната 2021/2022 г. учениците в дневна форма на обучение са 188, като 4-ма от тях са в ЦСОП – Пловдив – 184 в училище.

Към 15.09.2022 г. за учебната 2022/2023 г. учениците в дневна форма на обучение са 200, като 3-ма от тях са в ЦСОП – Пловдив – 197 в училище.

Към 15.09.2023 г. за учебната 2023/2024 г. учениците в дневна форма на обучение са 197, като 3-ма от тях са в ЦСОП – Пловдив – 194 в училище.

Към 16.09.2024 г. за учебната 2024/2025 г. учениците в дневна форма на обучение са 215, като 5-ма от тях са в ЦСОП – Пловдив – 210 в училище.

Към 15.09.2025 г. за учебната 2025/2026 г. учениците в дневна форма на обучение са 210, като 2-ма от тях са в ЦСОП – Пловдив – 208 в училище

Издадена е Заповед № РД-06-25-1/15.09.2025 г. на Директора на Училището за определяне на Координационен екип. Изготвени са и се прилагат: План за превенция и интервенция на насилието и тормоза и Единни училищни правила за противодействие на тормоза и насилието между учениците.

С тези документи е запознат целия колектив-педагогически специалисти на ПС и непдагогически персонал на общо събрание срещу подпис.

В Професионална гимназия по Хранително-вкусови технологии „Св. Димитрий Солунски“ – гр. Асеновград не са констатирани прояви, които да се вменят в дефинициите на различните групи тормоз и насилие сред учениците. Някои констатирани прояви до момента се свеждат до пререкания между ученици в рамките на класовете или незначителни конфликтни ситуации, възникнали по дребни поводи. Всички тези прояви са овладявани навременно от класните ръководители, със съдействието на Училищния координационен съвет. Тези прояви са характерни обикновено за периода в началото на учебната година за новопостъпилите в 8-ми

клас ученици, тъй като същите имат необходимост от период на адаптация. От постъпването на учениците в Училище, определените класни ръководители полагат големи усилия за създаване на благоприятна среда и атмосфера на нормално общуване между учениците в класовете, привикване на учениците към организацията на учебния процес, запознаване с техните права и отговорности като ученици и като граждани на Република България.

Училището разполага с обучени учители за справяне със случаи на тормоз по Проект „Квалификация на педагогическите специалисти”, 5-ма учители са преминали обучение по темата: „Превенция на училищното насилие, агресията и други негативни прояви”.

В Училището е осигурен пропускателен режим чрез служител, отговарящ за пропускателния режим в училище, видеонаблюдение на класни стаи, коридори, входове и дворни пространства. Утвърден е от Директора на Училището Ежеседмичен график за дежурство на учителите с регламентирани в Правилника за дейността на Училището задължения.

С цел придобиване на актуална и навременна информация относно въпросите, свързани с тормоза и насилието между учениците, се организира провеждане на дискусии в класовете съвместно с класните ръководители в Часа на класа, обсъждане на родителско-учителски срещи.

Провеждат се беседи с учениците по въпросите за тормоза и насилието от секретаря на МКБППМН-Асеновград и Инспектора Детска педагогическа стая – г-жа Доротея Божкова-Инспектор Детска педагогическа стая, която е постоянно във взаимодействие с Училището и при случай своевременно реагира, посещава училище и осъществява разговор с учениците.

Училището не разполага с щатни психолог и педагогически съветник и образователен медиатор. При необходимост се ползват услугите на психолози от Центъра за обществена подкрепа или Отдела за закрила на детето – Асеновград.

Резултатите от оценката и наличието на проблем се представят от Координационния съвет на Педагогически съвет. На годишен ПС се представя анализ за дейността.

Настоящата Оценка е представена на Педагогически съвет. С Протокол № 11/11.09.2025 г. и е предложен Координационен съвет. Издадена е Заповед № РД-06-25-1/15.09.2025 г. на Директора на Училището.

2.3. План за превенция и интервенция на насилието и тормоза в Училището /Приложение №3/

2.4. Дейности по превенция на равнище Училище

- **Етичен кодекс на училищната общност /Приложение № 5/**
- **Единни правила за справяне със случаи на училищен тормоз /Приложение № 4/**
- **Запознаване на цялата училищна общност с определението, проявлението и последиците от насилието и тормоза.**
- **Подобряване системата за дежурство на учителите.**

- **Повишаване квалификацията на педагогическия персонал за работа с програмите, включително реализиране на специализирани обучения за определени категории от работещите в институциите на предучилищното и училищното образование за превенция и справяне с насилието и тормоза.**

- **Информирание и актуализиране на информацията за наличните ресурси в общността - съществуващи услуги и програми за превенция и противодействие на насилието и тормоза в Училището.**

2.5. Дейностите за превенция на ниво клас включват:

- Правила за поведение на класа, които се създават от учениците и класния ръководител;

- Обучителни дейности и работа с класа, в които водеща роля има класният ръководител. Прилагане на форми на групова работа, дискусии, решаване на казуси, ролеви игри, споделяне на опит, като се използват възможностите на учебната програма, вкл. теми от глобалното, гражданското, екологичното, здравното, интеркултурното образование, часа на класа, различни извънкласни и извънучилищни дейности. Целта е да се създаде пространство, в което се говори открито за насилието и тормоза и се работи за формирането у учениците на нагласи и социални умения за здравословно и ненасилствено общуване, емпатия, толерантност и уважение към различията, решаване на конфликти и др. Основни теми:

1. Правата на учениците и отговорностите, които те създават по отношение на околните.
2. Ценностите – какво са, какви могат да бъдат, как се проявяват в поведението, как се прилагат в ежедневието?
3. Какво представляват насилието и тормозът, разпознаваме ли ги, как можем и на кого да съобщаваме за случаи на насилие и тормоз?
4. Какви са преживяванията на извършителя, последователите, потърпевшия и наблюдателите?
5. Как се чувстваме, когато видим прояви на насилие и тормоз и какво правим? Какво можем да направим?

- Използване на подход, ориентиран към учениците, на подхода за работа с връстници, осигуряване на условия за участие на децата и учениците, които да станат естествените помощници при реализирането на дейностите по превенция - различни инициативи, идващи от учениците и др.;
- Провеждане на тематични родителски срещи.

2.6. Дейности по интервенция

2.6.1. Дейности по интервенция на ниво Училище

Дейностите по интервенция на ниво Училище задължително се включват в Годишния план за дейността на институцията и се приемат на първия педагогически съвет за учебната година. Включват:

- Водене на дневник със случаи и процедури за управление на информацията. Дневникът със случаи се създава за целите на анализа и планирането на цялостна политика за превенция и интервенция на насилието и тормоза. В него се документират единствено ситуациите, съответстващи на второ и трето ниво според приетата класификация /Приложение 1/, при които е необходима и намесата на координационния съвет. В Дневника със случаи се описва следната информация: дата, група, участници, вид насилие и ниво, какво е предприето като действие, подпис на служителя. На базата на вписаните ситуации Координационният съвет извършва анализ и оценка на риска от продължаване на насилието и тормоза. Координационният съвет е отговорен за анализа и разпознаването на деца и ученици, които участват и се въвличат в ситуации на насилие и тормоз, без значение дали извършват проявите или са пострадали от насилието. От анализа Координационният съвет дава становище за индивидуална работа по случай с дете, което се намира в ситуация на риск по смисъла на Закона за закрила на детето и Закона за предучилищното и училищното образование, предлага мерки и конкретни интервенции, които могат да бъдат индивидуална, групова работа и др. Координационният съвет дава становище и насочва ученика към допълнителна подкрепа за личностно развитие на дете в риск. Дневникът се съхранява при Зам.директора по УД.
- Инициране на работа по случай, включително насочване на случая към други служби. При случаи от трето ниво, както и по преценка при случаи от второ ниво, незабавно се уведомява Дирекция „Социално подпомагане“ /Отдел „Закрила на детето“ – ОЗД/ и/или полицията. Уведомените институции започват проверка на сигнала по реда на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие, и за взаимодействие при кризисна интервенция /виж Приложение 3/ Кой, кога и къде може да подава сигнал за дете в риск?, в който следва се включи представител на институцията учител на групата/класен ръководител. Индивидуалната работа по случай с дете се осъществява интегрирано от мултидисциплинарен екип. При

становище от координационния съвет в детската градина/училището за инициране на работа по случай или ако не се свика Координационен механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие, и за взаимодействие при кризисна интервенция, психологът следва да иницира работа по случай с детето в детската градина/училището.

Всеки служител в Училището е длъжен при установяване на случай на насилие и тормоз незабавно да уведоми директора на институцията.

2.6.2. Дейности по интервенция на ниво клас – отнасят се до всички ситуации на насилие и тормоз според приетата класификация (Приложение 1).

- Обсъждане между учениците и класния ръководител с цел изясняване на възникнал проблем, влиянието върху всички участници и свидетели, последствията, както и възможните решения.
- Съвместни действия между класен ръководител или учител и/или включване на външни специалист. Организиране на допълнителни занятия с цялия клас с външен за Училището, центъра за подкрепа за личностното развитие специалист.
- Използване на посредник при разрешаване на конфликта
- Провеждане на тематична родителска среща

3. Работа с родители

Включването на родителите е важна част от реализирането на цялостната политика и важно условие за нейната ефективност. Съгласно училищните политики, родителите се привличат като партньори в дейностите по превенция и интервенция. Партньорството с родителите за съдействие по превенция на насилието и тормоза може да се осъществява чрез:

- Провеждане на тематична родителска среща, в която учителите да запознаят родителите с цялостната политика, да им се представят основните моменти в механизма и да се дискутира тяхната готовност да участват.
- Покана към родители, които да се включат, като представят своите професии, хобита, интереси, така че да направят видима връзката между образованието и приложението му в живота.
- Идентифициране на родители, които могат да бъдат посредници за осъществяване на връзка между училището и други организации и институции. Родителското съдействие може да има различни измерения, като:

-родители – специалисти от областта на помагащите професии (психолози, социални работници, медиатори, лекари) или други професии, които могат да бъдат полезни и с чиято помощ могат да се реализират училищни инициативи

- родители, изявили желание да се включат в групи за придружаване на определени групи ученици по пътя от дома до Училището, и обратно.

- с родители, изявили желание да бъдат посредници между училището и родителите или други организации и институции, когато това се налага.

Партньорството с родителите в случаи на интервенция: във всички случаи е необходимо родителите на участващите в ситуацията на насилие или тормоз деца да бъдат уведомени за случилото се, както и за предприетите от институцията действия за разрешаване на ситуацията. Насоки към учителя за разговор с родителите:

- Добре е разговорът да бъде започнат със силните страни на учениците и след това да се представи ситуацията. Това ще помогне за свалянето на напрежението още в началото.

- Добре е останалите родители от групата/класа също да бъдат информирани за ситуацията и предприетите действия с цел изясняване на неизвестните и сваляне на напрежението. По този начин се ограничават различни интерпретации и спекулации поради непознаване на ситуацията. Родителите трябва да бъдат информирани, че критиките, обидите и negliжирането на другото дете или деца от тяхна страна са недопустими и само ще задълбочат конфликта.

- Разговорът трябва да бъде проведен на подходящо място, в партньорски взаимоотношения, като се остави отворено пространство за споделяне на техните опасения и гледни точки; от разговора могат да бъдат изведени конкретни договорености – кой какво може да предприеме и какво се очаква като резултат. Конструктивно е учителят да дава конкретни препоръки на родителите какво биха могли да направят и да обсъжда дали това е според възможностите им. По преценка учителят може да насочи родителите за консултация с педагогическия съветник или с училищния психолог, или с други специалисти при необходимост.

Работа с родители, когато не съдействат:

В случай, че родителите отказват да съдействат или по някакъв начин саботират действията на детската градина, училището, центъра за подкрепа за личностно развитие, специализираното обслужващо звено учителят следва да се обърне към координационния съвет и случая да се обсъди.

4.Ресурсна обезпеченост

Ръководството на институциите в системата на предучилищното и училищното образование е необходимо да осигурява:

- ежегодно обучение на служителите по теми, свързани с насилието и тормоза;
- обучени специалисти за интервенция в ситуации на тормоз в институцията, а при липса на такива да се обърне към външни за институцията специалисти, които са обучени за интервенция в ситуации на тормоз;
- информация, материали по темата за насилието и тормоза в детската градина/училище, информация за наличните ресурси в общността и други. Министерството на образованието и науката е необходимо да осигурява;
- проучване на необходимостта от повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти в областта на справяне с тормоза в образователните институции;
- обучения чрез включване на тематични области, свързани с насилието и тормоза, в Националната програма за квалификация, посредством оперативни програми и други. Настоящият документ има характер на задължителен при разработване на цялостни политики и програми, свързани с насилие и тормоз, и при справяне в случаи на насилие и тормоз.

Приложения:

Приложение 1: Класификация на формите на насилие и тормоз и предприемане на съответни действия

Приложение 2: Насоки за интервенция

Приложение 3: Кога, кой и къде може да подава сигнал за дете в риск?

- включва водене на училищен Дневник и процедури за управление на информацията, инициране на работа по случай и насочване на случай към други служби.

- **Водене на училищен Дневник със случаи на тормоз между учениците и управление на информацията:**

В него се документират единствено ситуациите, съответстващи на нива две и три според приетата класификация по **Таблица 1**, при които е необходима намесата на Координационния съвет. Ситуацията, която следва да се впише в Дневника със случаи, съдържа следната информация: дата; какво се е случило – кратко описание на ситуацията, кога се е случило, кои са участниците; кой служител е регистрирал ситуацията –име и подпис; какво е предприето като действия /интервенция/; кои отговорни участници са

информирани /институции, органи, родители/; как е приключила ситуацията или на какъв етап е и какво предстои.

На базата на вписаните ситуации, Координационният съвет извършва оценка на риска. Екипът е отговорен за анализа и разпознаването на ученици, които участват и се вълечат в ситуации на тормоз, без значение дали извършват проявите или са пострадали от насилието. Анализът е подчинен на цели за извеждане на необходимост от индивидуална работа по случай с ученик, който се намира в ситуация на риск. Екипът създава процедура за откриване и работа по случай в училище.

- **Процедура по откриване и работа по случаи на тормоз в училище-съгласно Единните правила за противодействие на училищния тормоз по Приложение № 4**

При предприемане на индивидуална работа по случай с ученик на базата на направения анализ, координирането на работата се осъществява от Председателя на Координационния съвет, който съхранява Дневника със случаи на училищен тормоз в Училището.

2.1.3. Насочване на случаи към външни служби

При идентифициране на ситуация на тормоз, следва незабавно да се уведомят органите за закрила на детето: ОЗД и/или РУ на Полицията-Асеновград. Уведомяването е задължение на всеки гражданин по силата на Закона за закрила на детето (ЗЗД), следователно сигнал до отдел „Закрила на детето“ и/или Районно управление „Полиция“ се подава от служителят на училището, идентифицирал тормоза. Това може да бъде учител, Зам.директор, Директор, служител от непедагогическия персонал, както и Координационният съвет като колективен орган.

Конкретните стъпки при подаване на сигнал за тормоз към външни служби са представени в *Приложение 2*.

2.2. Дейности на равнище клас

2.2.1. Превенцията на равнище клас включва приоритетно обучителни дейности и работа с класа.

- **Обучителни дейности, в които водеща роля има Класния ръководител**

За работата на равнище клас следва да се прилагат всички форми на групова работа, дискусии, решаване на казуси, ролеви игри, споделяне на опит, като се използват възможностите на Часа на класа, учебни предмети от задължителните учебни часове, различни извънкласни и извънучилищни дейности.

Необходимо е да се извеждат теми от учебното съдържание, които може да се използват за работа и анализ по проблема насилие, свързани с правата на децата, ценностите, социалните роли, функционирането на групите и институциите и т.н.

Целта е да се създаде пространство, в което се говори открито за тормоза и се работи за формирането у децата на нагласи и социални умения, недопускащи насилие, като например емпатия, толерантност и уважение към различията, решаване на конфликти и др. Учениците трябва да се стимулират първо сами да дават отговори на поставените въпроси, а след това да се предлагат официални дефиниции. Всяка първа дискусия трябва да започне с договаряне на правилата за работа, като например – всеки има право да каже какво мисли, всеки има право да бъде изслушан, мненията не се омаловажават и т.н.

Основните теми:

1. Какво представлява тормозът, разпознаваме ли го и как можем да докладваме за случаи на тормоз?

2. Какви са преживяванията на извършителя, последователите, потърпевшия и наблюдателите? (някои видове поведение като присмиването може да изглеждат като игра или шега, но обиждат и водят до негативни емоции у този, към когото са насочени и до това той да се чувства унижен или заплашен).

3. Как се чувстваме, когато видим прояви на тормоз и какво правим?

4. Какво можем и искаме да направим?

5. Кои са основните ценности, правила на поведение, които следва да приемем? Как можем да ги прилагаме?

Разглеждането на последната тема трябва да завърши с изработването на общи правила на поведение и договаряне на процедура, в случай на нарушаване на правилата. Правилата се пишат и се поставят на видно място в класната стая, за да могат децата да се придържат към тях в конкретни ситуации.

2.2.2. Интервенцията на равнище клас се отнася до ситуациите от ниво едно и две според приетата класификация /Таблица 1/.

- **Съвместни действия между Класни ръководители, Учители, Зам.директор по УД**

В случай че са налице поредица от ситуации от първо ниво, в което са въввлечени различни участници, може да се предприемат допълнителни занятия с целия клас. За целта би могъл да се покани и външен за училището специалист. Ако са налице други повтаряеми се фактори – например ситуациите се случват по едно и също време или в един и същи час и т.н., тези фактори следва да се вземат предвид и по преценка на класен ръководител и/или учител, който ги констатира, да се информира Координационния съвет. Ситуацията от второ ниво се вписва в Дневника за случаи на тормоз, като са определени участниците, направен е анализ от Координационния съвет и са предприети мерки, които могат да включват индивидуална работа по случай и/или работа с класа/класовете. Съвети към учителя за справяне с различни ситуации на тормоз са поместени в *Приложение 1. Насоки за интервенция*.

3. Включване на родителите

Привличането на родителите е важна част от реализирането на училищната политика и важно условие за нейната ефективност. Родителите се привличат като партньори в дейностите по превенция, както и в случаите на интервенция. Родителското съдействие се изразява в:

- Привличане на родители - специалисти от областта на помагащите професии /психолози, социални работници, медиатори, лекари/

или други професии, които могат да бъдат полезни, включително журналисти, спортисти, драматурзи, композитори, музиканти, художници, режисьори и други, с чиято помощ могат да се реализират ценни училищни инициативи и други;

- родители, които могат да станат посредници между училището и родителите или други организации и институции;
- родители, които могат да осигуряват ресурси – в натурални показатели, услуги или финансови средства за изпълнение на училищните дейности.

4. Ресурсна обезпеченост

4.1.Училищното ръководство ще осигури:

4.1.1.Обучение на учителите по превенция и справяне със случаи на тормоз и насилие;

4.1.2.Форми за взаимодействие с останалите институции;

4.1.3.Обучени учители за интервенция в ситуации на тормоз в училището, а при необходимост ще се ползват външни за училището специалисти, които са обучени за интервенция в ситуации на тормоз;

4.1.4.Информация, материали по темата за насилието и тормоза в училище, информация за наличните ресурси в общността и други.

Механизмът е актуализиран за учебната 2025/2026 год. по отношение на:

- **състав на Координационния съвет Заповед № РД-06-25-1/15.09.2025 г. на Директора на Училището.**
- **анализ на ситуацията към началото на учебната 2025/2026 г.**

С настоящия Механизъм е запознат целия педагогически състав и персонала на Училището срещу подпис /Приложение-Списък/.